

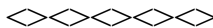
Nekem öröm volt ez: Jókai éppen gyorsírónak való szónoknak született. Szép magas alakjával kimagaslott a vele együtt ülők sorából, élénk, kék szemeiből jóságos tekintet áradt, hangja pedig annyira érces csengésű volt, hogy azt mindenki meghallhatta. Emellett előadása nyugodt, mérsékelt volt s bár mindenik felköszöntőjét rögtönözte, azok mindenikében aranyos kedélyének humora csillogott annyira, hogy a díszebéd közben el is nevezték Aranyembernek.

A díszebéden elmondott négy felköszöntőt, amit gyorsírással feljegyeztem. Az első pohárköszöntőben a város polgármesterének, a harmadikban Szász Béla egyetemi tanárnak felköszöntőjére válaszolt, a másodikat és negyediket a jelenlevő közönségnek minduntalan felhangzó kívánságára mondotta.

Amint az első felköszöntőt leírtam, a gyorsírásból rögtön átírt szöveget gyorsan a nyomdába vitték, ott kiszedték s beillesztették a már kész és nyomásra váró lap utolsó hasábjába a Jókairól szóló tudósítás folytatásaképpen. Rendes idejében, esti 5 órára /mikor a díszebéd még javában folyt/ a lap már meg is jelent. Az első példány természetesen Jókai kezébe került, ki elámult ezen valóban amerikai gyorsaságon. A leleményes szerkesztő munkámat honorálni akarván, azt a kérést intézte hozzám, mit kívánok munkámért. Én tiszteletdíjul azt kértem, legyen szíves bemutatni Jókainak. Ajtai K. Albert szerkesztő még a díszebéden bemutatott s a nagy író kézzel írással fejezte ki megelégedését.

A Petőfi-társaság egyik díszebédjén láttam évek multán utoljára Jókait. Én nem merem megismerni, ő azonban emlékezett, hogy én voltam a kolozsvári gyorsírója. Nekem ez jól esett, mert meggyőződtem arról, hogy a nagy író nemcsak arra tud visszagondolni, ami nem történt meg, hanem arra is, ami megtörtént."

/Részlet Dr. Gopcsa László: Emlékezések
című könyvéből. Budapest, 1925./

Khacsadur velencei örmény lelkész erdélyi küldetése

1715-ben meghalt főt. Verzarescul Oxendius, Erdély örmény püspöke, s az erdélyi örmény papok reménykedtek, hogy közülük nevezi ki a pápa az örmény püspököt.

1719. május havában Thodorovics Mihály szamosújvári örmény lelkész is arra gondolt, mikor Velencébe érkezett, hogy mint püspökjelölt tér vissza hazájába. Részt vett május 3-án a templom búcsúján és elbeszélgetett a mechitarista rend főpapjával, Szabasztiai Bedroszjással, aki a Római úti célja iránt is érdeklődött.

Thodorovics Mihály állítólag arra kérte a pápát, hogy minél hamarabb küldjön Erdélybe püspököt, mert az erdélyi örményeknek nincs püspökük. Erre a pápa azt válaszolta: egyelőre van nekik (latin szertartású) érsekük, de majd gondoskodik arról, hogy az örmények ne maradjanak püspök nélkül. Thodorovics Mihály Velencén keresztül ment Rómába, Erdély püspöke kérésére. Velencében ajánló levelet kapott Khacsadur lel-

késztől 1719. január 12-iki keltezéssel, amit magával vitt Szakripante kardinálishoz. A kardinális úr 1719. március 11-én levelet írt Khacsadur lelkésznek, hogy azonnal menjen Gyulafehérvárra.

Thodorovics nagyon szeretett volna Khacsadurral utazni Béctől Szamosújvárig. Sajnos nem tudta utolérni, mert Khacsadur lelkész, Lázár mechitarista szerzetessel együtt, már május 11-én Bécsben volt és mindketten június 7-én Gyulafehérvárra érkeztek.

A két küldött szeptemberig befejezte Gyulafehérváron a tárgyalásait, amin részben liturgikus és dogmatikus kérdéseket érintettek, például: a megtért örmény katolikusok magukat római katolikusoknak nevezhetik, vizet vegyítenek a szentmisék kelyhébe, a pápa nevét tisztelettel említik stb.

Khacsadur lelkész Szamosújváron

Mechitár megörült annak hallatára, hogy Gyulafehérvárra érkeztek. Már nagyon aggodott, hogy hónapok óta nem kapott semmi hírt felőlük. Az első levél Szamosújvárról érkezett 1719. szeptember 4-iki keltezéssel.

Lázár atya leírása szerint szép látványt nyújtott az újonnan épült Szamosújvár, 200 örmény családdal és összesen kb. 1000 személlyel. Volt egy idős lelkészük, Budakhján Lázár, aki ágybafekvő beteg volt. Így a két velencei atya tevékenykedhetett: misékkal és betegek látogatásával. Rövid időn belül nagyon megkedvelték a hívek a két lelkészt, és könnyhullatás közt engedték el őket. De vigasztalásul két lelkészt ígért Khacsadur atya, Mechitár apát szerzetesei közül, akik eljönnek közéjük.

A szamosújváriak két levele

Nem nehéz elképzelni, hogy miután megismerkedtek a szamosújváriak Khacsadur atyával és írásaival, nem késtek levéllel kérni Mechitár atyát, hogy küldjön valakit közéjük.

Az első levél így szólt (örmény nyelven!):

"Mi Gherlán élő papok, az Egyház főgondnoka és a város tizenkét Vezetői. Mindenek előtt a szentelt kezedet és az atyáid kezeit csókoljuk. Kérjük, hogy Téged és a tieidet a Mindenható veszély nélkül és állhatatosan tartson meg az Isten dicsőségére és a mi javunkra. Hallottuk a Főtisztelendő Khacsadur Atyától, hogy atyáid eljárnak az Örményekhez, hogy hirdessék Isten Igéjét és az igazságot. Mi is örmények vagyunk és az igazság gyermekei, jóságodhoz fordulunk, hogy amint Khacsadur teológus Atya megígérte, két atyáidat méltasd minél hamarabb hozzánk elküldeni. Felőlünk a mi áhítosságunkról és a mi tehetségünkről biztos mesélhetett Khacsadur Atya és a szeretett fiad, Lázár Atya, akik jól tudják, hogy milyen fogadtatásban részesítettük Őket. Mi ezen től is készek vagyunk tisztelettel és teljes ellátásba részesíteni a küldötteket. Nem akarunk fölöslegesen dicsekedni, és csak azt szeretnénk, hogy akik bennünket szemükkel láttak, azok meséljenek méltóságodnak. Hagyjuk a hosszú beszédet, mert az okosoknak kevés is elég. Feltekintve méltóságodra és a sok sikerre, először a szellemi, az-

után az anyagi javak szerint, áhítattal csókoljuk a te szent kezedet és az atyáékét, átadjuk magunkat és az egész városunkat a ti szent imáitokra; maradunk: én L(ázár) pap Budakhján Főesperes és az erdélyi örmények Vikáriusa; én Nerszesz pap Agopjanc; én Mihály pap Thodorovics (örményül De Minász Toroszján); én Agopsa Khacsik főgondnok; én szamosújvár Bírója, Toder Salamon(jan) az én tizenkét nemeseimmel.

(Kelt) Gherlán, AD (= Anno Domini) 1719. szeptember 28-án."

A második levél 1720. január 30-án kelt, mivel az első levél után a Vikárius, Lázár Budakhján Főt. meghalt. Ez alkalommal még inkább rászorultak Mechitár segítségére. A levél bevezetése után így esedeztek:

"Nagyon kérjük atyaságodat, Apát Atya, hogy a jó pásztorként legeltess bennünket hit-tudásoddal, hogy egy nyáj legyünk mi is, és tanítsd meg a katolikus hitvallást és az igehirdetés tanát, mert nagyon gyarlók lettünk lelkileg Nagy reménnyel kérjük méltóságodat, Apát Atya, hogy ha akarod a Khacsadur Atyát küldjed hozzánk, és vele együtt egy papot, hogy tanítson bennünket és gyermekeinket. Ha pedig Khacsadur Atya nem akarna jönni hozzánk, akkor kérjük méltóságodat, hogy bennünket ilyen szegényen ne hagyjon, és küldjön el papokat, akik latinul is tudnak és örményül prédikálják nekünk a hitet, mert nekünk nagyon fontos a vallástan."

A szamosújváriak két megható levele bizony meghatotta Mechitár apátot. Nem csak Khacsadur atya tájékoztatása, hanem még Rómából a Propaganda Fide értesülései is arra kényszerítették, hogy döntsön. A végén úgy határozott, - mivel Khacsadur Atyát lehetetlen volt elküldeni -, hogy Szebasztia (város) püspökét kérte meg Emmanuel Atyával együtt erre a misszióra. Ezt szívesen elfogadták. A püspök megígérte hogy az utazási költségeket saját maga fogja fedezni.

Mindezt a "Gherlai hívek"-hez intézett levélben 1720. május 13-án írásba foglalta.

Hadd tegyünk itt egy kiegészítést. Nem áll rendelkezésünkre most adat, mely tájékoztatna a küldöttek utazásáról.Szongott Kristóf Szamosújvárról írott művéből tudjuk, hogy 1721-ben Thodorovics Mihály lett a szamosújvári plébános és az örmények vikáriusa (püspöki helynöke)!

P. Fogolyán Miklós Lukács kézírata alapján sajtó alá rendezte

dr. Sasvári László

Beszámoló az 1998 június 18-án tartott klubdélutánról

Kedves Barátom !